

Samhälle-kultur-identitet

**Självständigt arbete i fördjupningsämnet alternativt,
första ämnet, Historia och lärande
15 högskolepoäng, grundnivå**

**Kunskapsöversikt av metod för historisk
empati**

Overview of methods for historical empathy

Sammy Voss
200409078078

Mohammed Alqadi
200001025832

"Kurs" 15 hp
SAG Historia
Höstterminen 2025
Handledare: Joel Högberg

Ansvarig lärare: Robin Ekelund
Kursledare: Robin Ekelund

Förord

Denna kunskapsöversikt är skriven som ett självständigt fördjupningsarbete på grundnivå inom historia på ämneslärarutbildningen på Malmö Universitet. Sökning har gjorts gemensamt främst via datorerna i skolan där vi gemensamt kan diskutera våra idéer. Vi har sedan fördelat analysen av källorna enligt följande:

Studenten Mohammad är huvudförfattare till sammanställning av följande källor:

*1. Digitala primärkällor i historieundervisningen: En utmaning för elevers historiska tänkande och historiska empati. * Nordidactica: Journal of Humanities and Social Science Education.*

*2. Nu känns det lite verkligare när man har träffat en som varit med om det". Svenska elevers förståelser av en Förintelseöverlevarens berättelse. * Nordidactica: Journal of Humanities and Social Science Education.*

3. Developing Living History Model Assisted by Digital History Textbooks in History Learning to Improve Students' Historical Empathy

Studenten Sammy är huvudförfattare till sammanställning av följande källor:

1. Teacher Candidates' Perceptions of Individual and Collective Virtual Reality Experiences for Teaching History.

2. Teaching History Through Theater: The Effects of Arts Integration on Students' Knowledge and Attitudes

3. The Pedagogical Value of Museums in the Teaching and Learning of Secondary School History: A Historical Thinking Perspective

4. Looking Past Seeing Present: Teaching Historical Empathy Skills via Augmented Reality

Under arbetsprocessen har vi kontinuerligt granskat och kommenterat varandras arbete för att nå en gemensam förståelse och säkerställa hög kvalitet. Den kollegiala granskningen har bidragit till en arbetsprocess som är effektiv, strukturerad och målinriktad. Valet av arbetsprocess har stärkt förutsättningarna för att uppnå ett välgrundat resultat.

Abstract

Historical empathy is a complex concept to teach, as it requires a depth of historical knowledge and an ability to understand past actors within the conditions of their own time. Students who experience history as abstract or unengaging often struggle to grasp that people in the past thought and acted differently from us due to cultural, political and social circumstances. The aim of this overview is to analyze research on pedagogical methods designed to support the development of historical empathy in school students. The material used in this Overview was identified through the databases Swepub and ERIC via EBSCO. Each Study was evaluated based on its relevance to the research question concerning methods for historical empathy.

The results indicate that several pedagogical approaches have the possibility to make history more tangible, engaging and emotionally meaningful for students. These methods include virtual reality, augmented reality, museums, theatre, discussions and the use of primary sources. Findings from the reviewed studies suggest that such methods can challenge preconceptions of history among students and contribute to a deeper understanding of historical experiences. The overview shows that multimodal resources such as audio, video and authentic material enable students to encounter history in a more human and emotional dimension. The Studies all empathize that these methods should not work as a replacement of traditional methods but rather as a complement and that structured reflection is necessary for it to be pedagogically effective.

Keywords: Historical empathy, perception, understanding, pedagogical methods

Innehållsförteckning

Förord.....	s.2
Abstract.....	s.3
Innehållsförteckning.....	s.4
Inledning.....	s.5
Syfte och frågeställning.....	s.6
Metod och material.....	s.7
Problem under sökningar.....	s.8
Resultat.....	s.10
Slutsats och diskussion.....	s.24
Vidare forskning.....	s.26
Referenslista.....	s.27

Inledning

Historisk empati definition

Historieundervisningens roll inom den svenska skolan går längre än att enbart förmedla faktakunskaper och förståelse för tidslinjer. Läroplanen framhäver vikten av att elever ska kunna analysera hur livsvillkor, värderingar och handlingar hos människor förändras över tid. En viktig aspekt av detta är historisk empati, vilket innebär att man försöker förstå människor från det förflutna utifrån deras egna omständigheter och tankesätt, snarare än genom nutida värderingar (Engren, 2024, s. 30). För att uppnå detta behöver undervisningen stödja både elevernas känslomässiga engagemang och deras förmåga att placera historiska händelser i rätt kontext. I praktiken är detta dock ofta en utmaning. Forskning visar att elever tenderar att bedöma det förflutna utifrån nutida normer och värderingar, ett fenomen som kallas presentism (Nygren, Sandberg och Vikström, 2014, s. 226). Därför måste undervisningsmetoder inte bara väcka känslor och medkänsla (empathy as caring), utan också hjälpa elever att förstå hur människor i det förflutna resonerade och agerade utifrån sin egen tid (empathy as perspective recognition) (Nygren et al., 2014, s. 211).

Mot denna bakgrund syftar denna översikt till att granska vilka undervisningsmetoder som, enligt svensk forskning, är särskilt viktiga för att utveckla historisk empati. Traditionell historieundervisning, med fokus på tidslinjer, fakta och kronologiska översikter, riskerar ofta att göra historien abstrakt och distanserad. För många elever blir historien något som hände långt borta, till människor som inte känns verkliga. Men vad händer när historien i stället presenteras genom en Förintelseöverlevandes berättelse, en digital rekonstruktion av en skyttegrav eller ett interaktivt teateruppslag om barn i Arkansas?

Forskning visar att sådana metoder ofta väcker starka känslor och gör historien mer levande – men de räcker inte i sig själva. Utan tydlig kontextualisering, det vill säga förståelse för de politiska, sociala och kulturella villkoren i dåtidens samhälle, riskerar elever att tolka historien som en tidlös moralberättelse om gott och ont, snarare än som en komplex del av den mänskliga verkligheten (Engren, 2024).

Syfte och frågeställning

Syftet med denna kunskapsöversikt är att systematiskt analysera och sammanställa empirisk svensk och internationell forskning om undervisningsmetoder som syftar till att utveckla elevers historiska empati i skolans historieundervisning. Genom översikten av tidigare forskning är målet att identifiera vilka metoder som i forskningen lyfts fram som betydelsefulla för att hjälpa elever att

Gå bortom nutida värderingar, förstå historiska aktörers handlingar utifrån deras samtida kontext, samt kombinera känslomässigt engagemang med historisk analys.

Frågeställning

Vad säger forskningen om vilka undervisningsmetoder lärare kan använda för att arbeta med historisk empati i klassrummet?

Metod och material

Kunskapsöversikten som har gjorts har huvudsakligen gjorts via databasen Swepub eftersom den gav oss resultat som vi ansåg användbara till vårt arbete. Swepub var även en bra databas eftersom artiklarna är på svenska och sökorden som användes gav direkt bra resultat.

Artiklarna från Swepub var speciellt nyttiga eftersom den undersökte svensk skola och informationen kan tillämpas i en svensk skolkontext. Källorna från Swepub var även skrivna på svenska vilket gjorde det enklare för oss att tolka eftersom en översättning från engelska till svenska kan ofta göra så att en mening ändrar sig.

För att identifiera relevanta vetenskapliga publikationer genomfördes en systematisk sökning i databasen ERIC (Education Resources Information Center), som är en etablerad och omfattande källa för forskning inom utbildningsvetenskap. Den initiala sökningen resulterade i 148 träffar. När ett filter för peer-reviewed artiklar applicerades reducerades materialet till 118 potentiella källor.

Dessa 118 artiklar genomgick därefter en fördjupad och kriteriebaserad granskning. Urvalet fokuserade på två centrala aspekter: studiernas relevans i relation till forskningsfrågan samt publikationsår. Genom denna process identifierades tre artiklar som bedömdes uppfylla studiens krav på både vetenskaplig kvalitet och tematiskt fokus.

Samtliga inkluderade artiklar är publicerade under 2010- eller 2020-talet. Detta säkerställer att studiens teoretiska och empiriska underlag baseras på aktuell forskning och därmed är tillämpligt i en samtida utbildningskontext.

Sökorden som användes var: Historieundervisning, empati, elever, klassrum, för att maximera våra chanser för att kunna hitta källor/artiklar som vi ansåg relevanta.

När vi sökte på ERIC (Education Resources Information Center) så använde vi oss av engelska sökord som:

History teaching,Empathy,Compassion,Sympathy,Caring,Methods,Techniques och Strategies

Värdering av artikeln:

Vi gjorde en systematisk granskning av artiklarna som var i flera steg för att se till att rätt artiklar används och för att spara tid.

Alla artiklar som har valts har avgränsats genom att vara kollegialt granskade vilket innebär att källan är granskad av forskare med specialistkompetens inom just det området. Detta säkerställer att källorna är trovärdiga och kunskapen är på hög nivå. Forskarna som har granskat texterna har fått ställa frågor, kritisera osv till författaren som sedan har besvarats av författaren (Lund University Press, 2020).

1. Värdering av titel, datum och nyckelord var en väldigt enkel granskning där vi analyserade främst titeln till källan/artikeln för att se om den stämde överens med vad vi letade efter. Vi kollade även på datum för att försöka hitta så nya och relevanta artiklar som möjligt. Vi letade efter nyckelord som empati och metod när vi gjorde vårt urval.

2. Vid urvalsprocessen fokuserade vi särskilt på att analysera artiklarnas abstract och slutdiskussion, eftersom dessa avsnitt tydligast presenterar studiens centrala resultat och kan därefter bedöma om artikeln är användbar för vår kunskapsöversikt.

3. Läsning av hela artikeln med vår frågeställning som inriktning där vi aktivt söker efter kunskap som kan komma till användning till vår frågeställning.

Arbetet har delvis utformats med stöd av det exempel på SAG 2-text som tillhandahölls i kursen och som kursledare lyfte fram som ett kvalitativt föredöme för denna typ av uppgift. Exemplet bedömdes även av vår handledare som en lämplig och konstruktiv utgångspunkt för vårt eget skrivande. Tre stegs processen är tagen från SAG 2 exempel texten vi upplevde att denna typ av granskning funkade även för oss.

Problem under sökningar

Inledningsvis var sökprocessen långsam då endast ett begränsat antal av källorna som identifieras ansåg vi relevanta för arbetets frågeställning. Med en omformulering av frågan och ny sökstrategi så lyckades vi hitta användbart material. Den nya strategin att låta

preliminära sökresultat styra vår frågeställning visade sig vara mer effektiv. Strategin möjliggjorde en mer produktiv arbetsprocess och minskade risken för ineffektivt sökande.

Resultat

Svenska Studier

Nu känns det lite verkligare när man har träffat en som varit med om det”. Svenska elevers förståelser av en Förintelseöverlevandes berättelse.* Nordidactica: Journal of Humanities and Social Science Education.

Engren är filosofie doktor i historia och arbetar vid Institutionen för humaniora, utbildningsvetenskap och samhällskunskap (HumUS) vid Örebro universitet. Hans forskning handlar om historiedidaktik, historiekultur och hur Förintelsen förstås och används i undervisning och samhälle. I en studie från 2024 undersöker Engren hur elever i årskurs 9 upplevde mötet med förintelseöverlevaren Ilona Enqvists. Studien bygger på omkring 200 brev som elever skrev till Ilona Enqvist efter att hon besökt deras skolor i slutet av 1990-talet. Genom breven visar Engren vad som berörde eleverna, hur de tolkade berättelsen och på vilka sätt de kopplade den till sina egna liv och till samtiden.

Studien handlar om hur elever reagerar känslomässigt och hur deras förståelse av historia påverkas av personliga berättelser. Resultaten visar att berättelsen berör eleverna starkt. Många känner sorg, medkänsla och tänker mycket kring rätt och fel. När historien berättas genom en enskild persons upplevelser känns den mer verklig och nära än när eleverna bara läser fakta i en lärobok (Engren, 2024, s. 35–37). Samtidigt visar studien att elevernas förståelse ofta stannar vid det känslomässiga. Eleverna tolkar berättelsen som tidlös och ser den främst som en allmän moralisk berättelse, snarare än som en händelse som är starkt kopplad till sin historiska tid. När berättelsen inte kopplas till den historiska kontexten utvecklar eleverna i mindre grad historisk empati, eftersom de inte förstår de specifika villkor som präglade människors liv under denna period (Engren 2024, s. 38–40). Starka känslor innebär inte nödvändigtvis att eleverna förstår historien på djupet. Endast 25 procent av eleverna kunde sätta berättelsen i ett tydligt historiskt sammanhang. Genom en granskning av cirka 200 elevbrev undersökte Engren hur många elever som gjorde klara och specifika historiska referenser i sina texter, exempelvis till andra världskriget, nazismen eller koncentrationsläger. Resultatet visade att endast 43 brev uppfyllde dessa kriterier, vilket motsvarar omkring 25 procent. Dessa brev låg sedan till grund för den slutsats som drogs i

studien (Engren, 2024, s. 41). Många uppfattade istället Förintelsen som en allmän berättelse om gott och ont. Detta kan resultera i att tidigare händelser förstås genom nutida perspektiv, vilket kallas presentism. Presentism innebär att man bedömer historiska händelser och personer utifrån samtida värderingar och normer, istället för att försöka förstå dem i deras egen historiska kontext. Detta kan leda till att elever missar de specifika villkor, hinder och sociala strukturer som påverkade människors val i det förflutna (Nygren et al., 2014, s. 226). I sådana fall blir det svårt för eleverna att förstå de normer, hinder och risker som påverkade människors val i det förflutna (Engren, 2024, s. 44).

Engren (2024, s. 30–31) poängterar att läraren har en viktig roll för att eleverna ska förstå berättelsen rätt. Utan förklaringar om antisemitism, nationalism och nazistisk ideologi kan eleverna ha svårt att se de historiska orsakerna bakom Förintelsen. Därför är det viktigt att arbeta med berättelsen både före och efter diskussionen, så att eleverna kan sätta händelserna i sitt sammanhang. På det sättet får de en bättre förståelse för varför människor agerar som de gjorde, utan att döma dem utifrån dagens värderingar.

Digitala primärkällor i historieundervisningen: En utmaning för elevers historiska tänkande och historiska empati.* Nordidactica: Journal of Humanities and Social Science Education.

Nygren, Sandberg och Vikström är svenska forskare inom historiedidaktik. Studien publicerades 2014 och handlar om hur gymnasieelever lär sig historia genom att arbeta med autentiska digitala källor. I studien deltog 110 elever på samhällsvetenskapsprogrammet. Eleverna arbetade med Demografiska databasen (DDB) vid Umeå universitet, som innehåller digitaliserade kyrkoböcker från 1700- och 1800-talen. Via Indiko kan användare söka efter individer, sammanställa levnadsöden och analysera historiska mönster, till exempel kring barn födda utom äktenskapet. Databasen är egentligen skapad för forskning, men användes här i undervisningen. Syftet var att undersöka om eleverna kunde utveckla historiskt tänkande, till exempel källkritik, tolkning och förståelse för historiska sammanhang, samt historisk empati. I studien av Nygren, Sandberg och Vikström (2014) betonas vikten av att skilja mellan två olika former av historisk empati: *inkännande omsorg* och *perspektivigenkänning*. Den första rör elevernas känslomässiga reaktioner när de möter människor i det historiska källmaterialet, till exempel medkänsla, sorg. Ett tydligt exempel är när en elev sa: ”Han blev bara åtta år, oh my God!” (Nygren, Sandberg & Vikström, 2014, s. 231). Den andra formen av historisk empati är mer kognitiv till sin natur och handlar om att

förstå att människor som levde förr hade andra livsvillkor, normer och möjligheter än vi har i dag. Det innebär att deras handlingar behöver tolkas utifrån sin egen tid, snarare än bedöms med nutida värderingar (Nygren, Sandberg & Vikström, 2014, s. 211).

En viktig faktor för att elever ska kunna utveckla perspektiv igenkänning (perspektivbyte) är tillgången till sekundärkällor som hjälper dem att förstå det historiska sammanhanget. I studien fick lärarna rekommendation att låta eleverna läsa två vetenskapliga artiklar, skrivna av Ann-Sofie Ohlander (1992) och Lotta Vikström (2002). Eftersom läsningen var valfri, var det bara två av de fem klasserna (klass D och E) som faktiskt använde texterna. Eleverna i dessa klasser visade en bättre förståelse för sammanhanget och en starkare analytisk förmåga än de elever som endast arbetade med primärkällorna i Indiko (Nygren, Sandberg & Vikström, 2014, s. 213, 226, 232). Författarna menar därför att om elever ska kunna utveckla en mer historisk empati, särskilt när det gäller perspektiv igenkänning, behöver de inte bara arbeta med autentiska primärkällor utan också få stöd av relevant sekundärlitteratur som sätter in källorna i ett större historiskt sammanhang (Nygren, Sandberg & Vikström, 2014, s. 230). Studien visar att dessa två former av empati inte alltid hänger ihop. Många elever engagerar sig starkt känslomässigt, men har samtidigt svårt att sätta in människors liv i ett bredare historiskt sammanhang. Ett exempel är när elever dömer 1800-talets föräldrar för ”*dålig hygien*” utan att ta hänsyn till de sanitära förhållanden som faktiskt rådde vid den tiden, något som forskarna beskriver som ett uttryck för *presentism* (Nygren, Sandberg & Vikström, 2014, s. 226).

Fem gymnasieklasser använde Indiko för att studera 1800-talet, men resultaten skilde sig åt. Yngre elever hade mindre tid, fler tekniska problem och svårare att arbeta fokuserat. Äldre elever fick fler lektioner och bättre stöd, vilket gjorde att de lättare kunde byta perspektiv och förstå människor i det förflutna utifrån deras förutsättningar. Klass D läste Historia C och hade totalt 12 lektioner på 90 minuter för sitt arbete (Nygren, Sandberg & Vikström, 2014, s. 222). I deras examinationsuppgifter syns flera exempel på god kontextualisering och historisk empati. Eleverna kunde formulera egna frågeställningar. De kunde också koppla enskilda människors livsöden till större samhällsförändringar. Studien visar att eleverna resonerade kring familjeliv, föräldraskap och sociala villkor. De satte detta i relation till den historiska tiden de studerade. Detta visar att eleverna hade en tydlig förståelse för historiska sammanhang. Klass E läste Historia B och visade också på en djupare kontextualisering. Den blev tydligast i de muntliga diskussionerna efter redovisningarna. Studien visar att det var i dessa samtal

som eleverna började resonera mer kring historiska sammanhang (Nygren, Sandberg & Vikström, 2014, s.225,226). Eleverna kunde till exempel förklara varför synen på barn födda utom äktenskap har förändrats över tid. De kopplade detta till större samhällsförändringar, såsom industrialisering, förändrade könsroller och nya familjeideal (Nygren, Sandberg & Vikström, 2014, s. 232). Detta visar på en mer utvecklad form av kontextualisering, där historiska fenomen förklaras med hjälp av långsiktiga förändringar i samhället.

Till skillnad från detta visar studien att eleverna i klass A och B hade svårt att sätta in sina resultat i ett större sammanhang. Dessa elever gick i årskurs ett och läste Historia 1b. Deras arbete handlar främst om enskilda personers liv. Ofta saknas kopplingar till den historiska tid och det samhälle som studerades. I några få fall kunde dock historisk empati ses (Nygren, Sandberg & Vikström, 2014, s. 225).

Summering och jämförelse av svensk artiklar

Båda artiklarna behandlar hur elever utvecklar historisk förståelse och historisk empati, men de gör det genom olika undervisningssituationer och metoder. Den första studien av Engren (2024) fokuserar på elevers möte med en personlig berättelse från förintelseöverlevaren Ilona Enqvist. Den andra studien av Nygren, Sandberg och Vikström (2014) undersöker hur gymnasieelever arbetar med digitala primärkällor och historiska databaser i historieundervisningen.

I Engrens studie analyseras cirka 200 elevbrev skrivna efter ett skolbesök av en förintelseöverlevare. Resultatet visar att eleverna reagerar starkt känslomässigt och uttrycker sorg, medkänsla och moraliska reflektioner. Personliga berättelser gör historien mer levande och lättare att relatera till. Samtidigt visar studien att elevernas förståelse ofta stannar vid känslor. Många tolkar Förintelsen som en allmän berättelse om gott och ont, utan att sätta in händelserna i ett historiskt sammanhang. Endast cirka 25 procent av eleverna kunde göra tydliga historiska kopplingar. Engren betonar därför lärarens viktiga roll i att ge kontext, exempelvis genom att förklara antisemitism, nationalism och nazistisk ideologi, så att eleverna utvecklar en djupare historisk empati och undviker presentism.

I studien av Nygren, Sandberg och Vikström arbetar elever istället med autentiska digitala primärkällor från 1700- och 1800-talet. Forskarna skiljer mellan två former av historisk

empati: inkännande omsorg (känslomässiga reaktioner) och perspektivigenkänning (förmågan att förstå människor utifrån deras egen tid). Resultaten visar att elever ofta känner stark empati men har svårt att tolka historiska livsvillkor utan stöd. De klasser som använde sekundärkällor, exempelvis vetenskapliga texter av Ann-Sofie Ohlander och Lotta Vikström, utvecklade bättre analytisk förmåga och djupare kontextualisering. Äldre elever med mer tid och lärarstöd visade också större förmåga att koppla individers liv till samhällsförändringar.

Trots olika upplägg visar båda artiklarna liknande slutsatser. Känslomässigt engagemang uppstår lätt, oavsett om elever möter personliga berättelser eller autentiska källor. Däremot krävs aktiv lärarhandledning och historiskt sammanhang för att elever ska utveckla en mer avancerad historisk förståelse. Båda studierna visar också risker med presentism när elever tolkar det förflutna utifrån nutida värderingar. En tydlig skillnad är att Engrens studie främst handlar om emotionella reaktioner på vittnesmål, medan Nygren, Sandberg och Vikström fokuserar mer på källarbete, analys och skillnader mellan olika elevgrupper och undervisningsvillkor.

Sammanfattningsvis visar artiklarna att både personliga berättelser och arbete med primärkällor kan vara värdefulla i historieundervisning. För att elever ska utveckla historisk empati på djupet behövs dock strukturerat stöd, kontextualisering och kombinationen av känslomässigt engagemang och analytiskt arbete.

Historisk empati genom digitala verktyg

Developing Living History Model Assisted by Digital History Textbooks in History Learning to Improve Students' Historical Empathy

Studien “ *Developing Living History Model Assisted by Digital History Textbooks in History Learning to Improve Students' Historical Empathy* ” är en empirisk forskningsartikel författad av Wawan Darmawan och kollegor vid Universitas Pendidikan Indonesia.

Syftet med studien är att utveckla en ny undervisningsmodell, kallad *Living History Model*, som kombinerar digitala historieläroböcker med lokal historia för att stärka elevers historiska empati. Enligt författaren *Living History*-modellen är relevant i den indonesiska kontexten, där historieundervisningen ofta är nationellt inriktad, faktabaserad och svår för många elever att relatera till, särskilt inom Generation Z. Det vill säga dagens gymnasieelever, har vuxit

upp med digital teknik och lär sig ofta bäst genom visuella, interaktiva och känslomässigt engagerande arbetssätt (Darmawan et al., 2025, s. 345). Författarna betonar att modellen har potential att användas även utanför Indonesien, vilket framgår av beskrivningen av modellen som både genomförbar och skalbar. Vidare uppmanar de till internationell vidareutveckling av modellen (Darmawan et al., 2025, s. 371).

Istället för att bara läsa om kolonialism i en tryckt bok, får eleverna använda digitala verktyg för att utforska historiska platser nära sin skola, se kortfilmer, tolka källor och diskutera olika perspektiv (Darmawan et al., 2025, s. 359–360). Idén bygger på TPACK-, som betonar hur teknik, undervisningsmetodik och ämnesinnehåll måste samverka för att skapa djupare lärande (Darmawan et al., 2025, s. 346,347).

Darmawan et al., (2025, s. 344) menar att brist på empati ligger bakom många sociala problem i skolan, såsom mobbning, något som i Indonesien rapporterats i över 26 000 fall redan 2018. En viktig poäng i studien är att historisk empati inte betyder att man måste hålla med eller känna sympati med alla människor i historien. Det handlar istället om att förstå varför människor tänkte och handlade som de gjorde, utifrån sin egen tid och sina livsvillkor. Därför uppmanades lärarna att visa eleverna att historien inte har en enda sanning, utan kan berättas ur många olika perspektiv (Darmawan et al., 2025, s. 357–358). Modellen ger elever möjlighet att sätta sig in i andras perspektiv och känna med dem. Genom frågor som ”Tänk dig att du är den här personen – hur skulle du känna i den situationen?” eller ”Vad kan vi lära oss av det här för att förstå problem i samhället i dag, som mobbning?” ges möjlighet att förbättra både kognitiv förståelse och emotionell koppling till det förflutna. Det är just detta som främjar historisk empati, enligt Endacott och Brooks (2018, citerade i Darmawan et al., 2025, s. 344).

Living History modellen bygger på att elever engageras i historien genom sin närmiljö, exempelvis via byggnader, monument och arkivmaterial. För att hantera praktiska utmaningar, såsom tidsbegränsningar och begränsade resurser, används ofta digitala historieläroböcker som ett komplement. Genom att använda videoklipp, interaktiva kartor, tredimensionella modeller och primärkällor kan historiska miljöer återskapas direkt i klassrummet, vilket ger eleverna större möjlighet att förstå det förflutna (Darmawan et al. , 2025, s. S 347–348). När elever får besöka historiska platser, byggnader eller berättelser i sin egen närmiljö blir historien mer konkret och lättare att förstå och relatera till. Eleverna får då en tydligare förståelse för att historia inte bara finns i läroböcker, utan också runt omkring

dem. Studien visar också att reflekterande frågor spelar en avgörande roll. Lärarna ställde frågor som: "Hur tror du att du hade känt om du levde under den här tiden?" eller "Varför tror du att den här personen agerade som hen gjorde?" (Darmawan et al., 2025, s. 356–357). Sådana frågor uppmuntrar eleverna att tänka bortom fakta och istället fundera över människors känslor, motiv och livsvillkor. Detta är en central del av historisk empati. I en studie med 108 gymnasieelever i Bandung såg man att de som undervisades med Living History-modellen utvecklade mer historisk empati än de som fick vanlig undervisning. I den första gruppen var effektstorleken 88 procent, vilket visar att metoden inte bara fungerar på pappret utan också gör skillnad i klassrummet (Darmawan et al., 2025, s. 368). Darmawan et al. (2025) menar att det inte är tekniken i sig som gör att elever lär sig mer, utan hur läraren väljer att använda den i undervisningen. Det som är viktigt att undervisningen är uppbyggd kring undersökande arbete, där eleverna får vägledning i att arbeta med historiska källor och tid att tänka och reflektera. Som författarna själva uttrycker det: "It is the structure of inquiry-based learning, guided exploration of historical sources, and structured reflection that most strongly shaped student engagement" (Darmawan et al., 2025, s. 370). Det innebär att lärarens roll blir avgörande. När läraren på ett medvetet sätt kombinerar teknik, sitt sätt att undervisa och det historiska innehållet, det som beskrivs i TPACK, skapas bättre förutsättningar för att undervisningen ska bli engagerande för eleverna.

Teacher Candidates' Perceptions of Individual and Collective Virtual Reality Experiences for Teaching History:

Artikeln som är skriven av: Lauren McArthur Harris;Toby Vaughn Kidd;Bea Rodriguez-Fransen;Victoria E. Thompson och är publicerad i *History Teacher* året 2025 (över) berättar om hur VR(virtual reality kommer benämnas som VR framåt) kan användas för att förbättra elevers historiska empati.

Lauren McArthur Harris;Toby Vaughn Kidd;Bea Rodriguez-Fransen;Victoria E. Thompson är en grupp som representerar folk med kunskaper inom historiedidaktik,VR-teknologi,digitalt lärande och kulturella perspektiv på utbildning.

Denna studie undersöker hur VR kan integreras i skolundervisningen som ett pedagogiskt verktyg i kombination med traditionell undervisning för att stärka elevers historiska empati.

Undersökningen genomfördes med lärarstudenter med inriktning historia. Studiens syfte är att analysera hur VR kan användas i klassrummet för att främja en mer engagerad, immersiv och emotionellt förståelse av historiska händelser.

Första scenariot som lärarstudenterna fick delta i var en kollektiv VR-upplevelse, studenterna befann sig samtidigt i en skyttegrav under första världskriget. Studenterna fick uppleva scener och ljud av soldaternas vardag under kriget, studenterna får uppleva de trånga förhållanden, smutset, vapen och uniformer. Lärarstudenterna rapporterade en fördjupad förståelse för utsattheten och de hemska livsvillkoren som soldaterna levde igenom.

Artikelförfattarna lyfte problemet med att förlita sig på VR i helhet då det finns en risk att elever tror att VR-upplevelsen är autentisk och en fullständig bild av historien.

Artikelförfattarna betonar att VR ska användas som ett komplement och borde kombineras med källor, fotografier och dokumentärer för att ge en mer autentisk bild och historisk fakta. Syftet med VR är att bygga ett känslomässigt engagemang till det förflutna och inte för historisk kontextualisering som ska vila på källanalys och historisk tänkande.

Ett centralt mål med VR -upplevelserna är att elever ska kunna förstå utifrån sitt eget perspektiv kunna känna hur historiska aktörer kände. Artikeln beskriver att elever ofta tolkar och dömer det förflutna genom moderna värderingar vilket kan leda till att deras förmåga att förklara historiska beslut och händelser är dålig. Denna distans mellan det förflutna och idag kan minskas med hjälp av VR och skapa en djupare förståelse för historiska aktörer och livsvillkor.

VR upplevelse nr 2 som lärarstudenterna fick uppleva var en rundvandring i Anne Franks hus där man kunde gå runt och kolla på olika personliga föremål samt lyssna på historier från hennes dagbok. När studenterna berättar om hur känslan var så berättade en följande "*Walking through the rooms and hearing Anne's words made me feel sadness and empathy, almost as if I was there with her*" (Harris, Kidd, Rodriguez-Fransen, & Thompson, 2025, s. 12).

Studenterna får en inblick av hur det såg ut i huset där Anne Frank gömde sig och i sin helhet så togs det emot positivt av lärarstudenterna. Artikeln förklarar att VR är ett bra kompletterande moment till ordinarie undervisning. VR kan användas för att öka historisk empati och verkligen ge elever den mer känslomässiga och nära bilden av historien (Harris, Kidd, Rodriguez-Fransen, & Thompson, 2025, s. 20).

Samtidigt så förklarar de att det finns ett flertal utmaningar, till exempel kostnader för skolor att köpa in VR headsets. Även etiska utmaningar finns då det blir enkelt att elever fångas upp av känslor och därför inte reflekterar över den historiska händelsen. Detta blir speciellt

relevant då det kan handla om saker som ligger vissa elever nära ex förinterlsen eller Israel och Palestina konflikten. Med känslomässiga ämnen krävs noggrann översikt för att säkerställa att historisk empati inte ersätter kritisk reflektion utan att de samspelar med den.

Looking Past Seeing Present: Teaching Historical Empathy Skills via Augmented Reality:

En studie från Turkiet skriven av Ünal Çakıroğlu, Merve Aydın, Yasemin Köroğlu och Merve Ayvaz Kina som är forskare inom pedagogik och digitala verktyg med fokus på augmented reality som läromedel. Studien fokuserar på hur augmented reality (AR) kan användas i skolans värld för att jobba med och utveckla historisk empati.

Augmented reality (AR) är en mix av VR och den verkliga världen Augmented reality använder sig av 3D-modeller, ljud, bilder och animationer som sedan läggs på verkligheten för att skapa en autentisk och verklig upplevelse.

Ett vardagligt exempel på användning av augmented reality är mobilspelet Pokemon GO där den verkliga världen mixas med karaktärer från Pokemon spelserien.

AR-korten som användes innehöll bilder av vapen, båtar, flygplan och slagfält från första världskriget.

Studien gjordes på 17 st åttondeklassare som går på en privatskola i Turkiet. Undersökningen syftade på undersöka effekten av att använda AR i undervisningen specifikt effekten på elevernas historiska empati förmåga. Projektet bestod av 10 lektionstimmar som tog plats under fem veckors tid. AR-korten kom i bruk under alla punkter av lektionerna gruppdiskussion, introduktion, reflektion och utvärdering. Resultaten av studien mättes sedan med hjälp av intervjuer och skalor för att säkerställa bra data.

I den inledande fasen så fungerar AR-korten som en intresseväckare och skapar engagemang bland eleverna. De starka visuella bilderna och kraftfulla ljuden från slagfälten och krigsfartygen fungerade som en stimulans och fångade snabbt upp elevernas intresse (Çakıroğlu, Aydın, Köroğlu & Ayvaz Kina, 2024, s. 3368). Eleverna gavs senare tid att självständigt utforska AR-korten, något som bidrog till nyfikenhet och gav eleverna plats i undervisningen som hjälpte att skapa en aktiv läroprocess.

Elever uttryckte hur AR-korten hjälpte dem att reflektera över människors livsvillkor under första världskriget. Förmågan att kunna se historien från dåtidens synpunkt lös igenom en elev uttryckte följande "I was very impressed to see those moments, especially on the cards

with war scenes. Because I understood the conditions of that time and how hard the wars were won.”(Çakiroğlu, Aydin, Köroğlu & Ayvaz Kina, 2024, s. 3370). En annan elev uttryckte “I didn’t really like history subject, but seeing it here like this, going to that moment, was exciting.”(Çakiroğlu, Aydin, Köroğlu & Ayvaz Kina, 2024, s. 3371). Resultaten visar att AR-korten ökade elevernas intresse för historia och stärkte deras känslomässiga engagemang. Bilderna som AR-korten genererar gjorde att historien kändes mindre distans och mer konkret. AR-korten underlätta utvecklingen av historisk empati, AR-korten bidrog till en djupare förståelse av historien genom att göra den mer verklig och nära. Studien visade att AR är ett effektivt didaktiskt verktyg för att utveckla historisk empati och historisk tänkande.

Summering och jämförelse av digitala verktyg

Darmawan et al. (2025), Harris et al. (2025) och Çakiroğlu et al. (2024) undersöker alla olika digitala verktyg som metoder för att utveckla historisk empati. Undersökningarna visar hur känslomässigt engagemang och kognitiv kontextualisering är nödvändiga för att elever ska kunna utveckla en fördjupad förståelse av det förflutna.

Samtliga undersökningar betonar att elever ofta reagerar starkt känslomässigt på historiska berättelser, VR och digitala källor. Undersökningarna är eniga om att känslor i sig inte leder till historisk empati utan måste integreras i en didaktiskt genomtänkt undervisning.

De tre studierna visar alla att digital teknik skapar en stark närvarokänsla som gör historien mer levande. Living history modellen hjälper att engagera elever genom sin användning av lokal historia, digitala kartor och filmer. VR-studien visar hur immersiva miljöer som skyttegravar och Anne Franks hus väcker empati och närhet. AR-studien visar att ljud och 3D-modeller från slagfält skapar emotionella reaktioner. Flera elever beskrev att de digitala verktygen hjälpte att göra historien mer "verklig", "närmare" och "konkret".

Digitala verktygen föreslås att fungera som motivationshögjare, ingång till historiska frågor och stöd för perspektiv.

Living history-modellen till skillnad från AR och VR kräver mycket mer tid då metoden består av flera olika moment där läraren måste göra ett urval av lokal historia, videoklipp, interaktiva kartor, primärkällor och digitala historieböcker. Lärarens roll är viktig och avgörande för att kunna skapa lärande och utveckla historisk empati. Tidsbrist är

en ständig fråga inom lärarprofessionen och utövandet av denna metod bör planeras utförligt vilket kan vara en utmaning tidsmässigt för många inom yrket.

Living history-modellen bygger på inquiry-based learning “It is the structure of inquiry-based learning, guided exploration of historical sources, and structured reflection that most strongly shaped student engagement” (Darmawan et al., 2025, s. 370).

VR vilket inte är lika tidskrävande har en risk för övertro av VRs autenticitet som kan leda till att elever drar förhastade slutsatser om historiska händelser istället för att göra djupare reflektioner. AR har liknande risk då visuella effekter tar över och djupare analys ligger i risk att ignoreras. Alla tre studierna visar att de olika digitala verktygen inte funkar självständigt som metod utan syftar på att digitala verktygen ska användas som stöd till traditionell undervisning och läraren måste skapa uppgifter där eleverna får reflektera, diskutera och resonera för att historisk empati ska utvecklas.

Historisk empati genom museum och konst

Teaching History Through Theater: The Effects of Arts Integration on Students’

Knowledge and Attitudes:

Kisida, Goodwin och Bowen är forskare inom utbildningsvetenskap som specialiserar sig på konst, kultur och lärande.

I den amerikanska delstaten Arkansas genomfördes en studie som undersökte om och hur teater kan användas för att utveckla elevers lärande inom historia (Kisida, Goodwin & Bowen, 2020). Teatern framfördes för elever i årskurserna 3-5 och skolgrupperna som valdes till att delta i studien var lottade och cirka 1900 barn deltog. Teatern handlar om historien om staten Arkansas och är interaktiv då publiken deltar genom att föra samtal och göra gester. Eleverna får sedan göra ett kunskapstest som består av 13 frågor som handlar om historien av staten Arkansas. Eleverna svarar på enkäter som svarar på vad eleverna har för inställning till teater, historia och historisk empati. Enkäten är till för att ge bakgrund till eleverna om vad deras intressen är och vilka förkunskaper de har. Enkäten är även till för att kunna mäta ifall en teaterintresserad elev kan utveckla ett historieintresse och ifall en historieintresserad elev kan utveckla ett teaterintresse. Resultaten visar att eleverna som deltog i teatern både fick ett ökat intresse för historia och teater samt mer entusiasm för att lära sig.

Studien visar att historisk empati blev större hos elever då många fick en bättre bild om hur det var att leva på den tiden och på så sätt kunde få en djupare förståelse för människorna som levde då.

Den interaktiva formen av teater visade sig vara särskilt betydelsefull. Eleverna upplevde sig inte enbart som åskådare, utan som aktiva deltagare i det historiska skeendet. De scener där eleverna själva medverkade blev ofta de mest minnesvärda och skapade möjligheter att arbeta med centrala historiska händelser på ett sätt som kombinerade känslomässigt engagemang med kognitiv bearbetning. Detta bidrog till att stärka deras förmåga att förstå historiska aktörers perspektiv. Eleverna som deltog fick starkare förmåga att förstå historisk empati men även väckte historieintresse hos många elever. Enkäten visade att flera elever fick ett större intresse att lära sig om Arkansas historia (Kisida, Goodwin, & Bowen, 2020, s. 5–6). Källan berättar att teater bör användas som ett komplement till vanlig undervisning och behövs inte bara begränsas till ämnet historia då man kan göra en pjäs om vilket skolämne som helst för att få ut en liknande effekt. Teater var även ett bra sätt att få barn intresserade av teater och kulturen som finns där vilket gör att elever gynnas i mer än ett område.

The Pedagogical Value of Museums in the Teaching and Learning of Secondary School History: A Historical Thinking Perspective:

Marovah och Ncube jobbar som utbildningsforskare i Zimbabwe och specialiserar sig i museipedagogik, historisk tänkande och historieundervisning.

Studien av Marovaha och Ncube (2024) undersöker hur museer kan användas som pedagogisk resurs i gymnasieskolans historieundervisning för att utveckla centrala förmågor såsom historiskt tänkande, historisk betydelse, orsak och konsekvens samt historisk empati. Historieundervisning som ofta kan verka väldigt ointressant för många elever med sitt fokus på fakta och ofta lärarcentrerad lämnar inte mycket utrymme för nyfikenhet och upptäckande. Författarna utgår från att traditionell historieundervisning ofta känns läroledd och inte erbjuder mycket utrymme för upptäckande och nyfikenhet. Museum framhålls som ett utmärkt alternativt lärosätt som erbjuder en mer engagerande och verklig upplevelse av historien.

Trots att artikelns huvudfokus är historiskt tänkande så betonar författarna att museers rika tillgång till primärkällor, artefakter och tematiska utställningar skapar goda förutsättningar för elever att utveckla en djupare förståelse för människor i det förflutna. Genom museibesök

där elever får möta historiska föremål och historiska berättelser så ges eleverna möjlighet att lära sig om hur livet kunde se ut människor i det förflutna. Museets kombination av historisk fakta och historiska artefakter hjälper eleverna att utveckla en känslomässig och djup förståelse för historiska aktörer. Genom denna utveckling så har elever en större möjlighet att förstå och kunna resonera kring historiska aktörers beslutsfattande utifrån sin tids villkor. Artikeln lyfter om hur apartheidmuseet i Sydafrika kan användas för att ge eleverna mer förståelse för hur folk tänkte och levde i dåtidens Sydafrika (Marovaha & Ncube, 2024, s. 85). Genom att möta historiska artefakter och personliga berättelser ger eleverna möjlighet att minska distansen mellan nutid och dåtid genom att kombinera känslomässig inlevelse och kognitiv analys.

Batonga-museet i Zimbabwe lyfts fram i studien, ett museum som har Tonga folket som center vilket är en folkgrupp som ofta blir marginaliserad då källorna som finns på dem kommer ofta från andra nationer eller folkslag. Med ett besök till detta museum så kunde eleverna bygga en känslomässig koppling till folk i det förflutna och bygga en förmåga att se historien ur deras perspektiv och på ett sådant sätt utveckla sin historiska kunskap (Marovaha & Ncube, 2024, s. 85).

Batonga-museet är en stor möjlighet för elever att möta historien som ofta osynliggörs. Författaren lyfter samtidigt problem med museibesöket som undervisningsmetod. Praktiska utmaningar uppstår då utflykter kräver både tid och resurser, något som många skolor har svårt att avsätta. Kostnader för transport och entre samt tiden som tas från undervisning är hinder som behöver hanteras av lärare och skolans administration. Det är därför viktigt att utflykter planeras noggrant så att utflykten kan följas upp med undervisning så att upplevelsen blir meningsfull för historisk kunskap och inte resulterat i en isolerad engångshändelse (Marovaha & Ncube, 2024, s. 81–82).

Summering och jämförelse av studier med konst och museum

Kisida, Goodwin & Bowen (2020) om teater och Marovaha & Ncube (2024) studier undersöker hur kulturella och estetiska lärmiljöer kan användas för utveckling av historisk empati bland elever. Studierna utgår ifrån olika pedagogiska sammanhang i Zimbabwe och USA men studiernas metoder har möjlighet att användas i olika scenarier. Studierna visar både att museum baserat och konstnärligt arbetssätt bidrar till att skapa en bild av det

förflutna som är mer levande och meningsfullt för elever. Liknande till metoderna som Darmawan et al. (2025), Harris et al. (2025) och Çakiroğlu et al. (2024) undersöker så kräver även Kisida, Goodwin & Bowen (2020) om teater och Marovaha & Ncube (2024) metoder noggran planering med uppföljning för att ge långsiktiga mål där metoden ska fungera som ett komplement till traditionell undervisning. Båda metoderna minskar avståndet till det förflutna men på olika sätt då teatern gör det genom dramatisk gestaltning och museum genom konkreta föremål och historiska miljöer. Båda studierna har sina styrkor och svagheter då museets autenticitet minskar risken för feltolkning hos eleverna vilket är en risk när elever tolkar allt från pjäsen som sanning utan någon djupare analys. Studierna visar att planering är avgörande men i jämförelse med andra metoder så krävs det samarbete mellan flera parter, i detta fall museum och teatergrupp vilket är tidskrävande och kan kräva kostnader.

Slutsats och diskussion

I denna kunskapsöversikt har vi undersökt vilka undervisningsmetoder som forskningen framhåller som särskilt effektiva för att utveckla elevers historiska empati. Resultaten visar att metoder som VR, AR, museibesök, teater och möten med förintelseöverlevare alla har potential att stärka både den känslomässiga kopplingen till det förflutna och den historiska förståelsen – men endast om de används med tydlig pedagogisk intention och kontextualisering. Ingen undervisningsmetod ger resultat utan lärarens aktiva roll som pedagogisk vägledare, vilket är avgörande för att elever ska kunna förståelse och utveckla en historiskt förankrad empati.

Det är viktigt att problematisera att flera av de studier vi granskat – bland annat den turkiska (Çakiroğlu et al., 2024) och den indonesiska (Darmawan et al., 2025) – utgår från kontexter som skiljer sig markant från den svenska skolan, både vad gäller läroplan, undervisningstraditioner och samhällsliga värderingar. Exempelvis fokuserar den indonesiska studien starkt på nationell identitet och mobbning i skolan, medan den turkiska studien bygger på en lokal historiesyn kopplad till första världskriget. Dessa skillnader innebär att metodernas överförbarhet inte kan tas för given. Trots detta valde vi att inkludera dessa källor eftersom de ändå erbjuder värdefulla insikter om hur teknik och kreativa metoder kan aktivera historisk empati, något som är relevant även i Sverige. Samtidigt understryker detta behovet av att alltid anpassa metoder till den lokala kontexten och aldrig anta att en modell som fungerar i ett land automatiskt är effektiv i ett annat. Vidare visar våra källor att historisk empati inte uppstår genom känslor ensamt. Starka känslomässiga reaktioner, som när elever träffar en förintelseöverlevare – riskerar att leda till en tidlös moraliserande tolkning om de inte följs upp med historisk kontextualisering. På samma sätt kan digitala verktyg som VR och AR bli spektakulära upplevelser utan djupare lärande om de inte integreras i en strukturerad, undersökande undervisning. Det är alltså inte tekniken eller metoden i sig som skapar historisk empati, utan hur den används i kombination med historiskt innehåll, reflektion och lärarhandledning. Samtidigt finns praktiska hinder: kostnader, tidsbrist, teknisk infrastruktur och behovet av lärarkompetens. Därför bör dessa metoder ses som komplement till inte ersättning för traditionell historieundervisning. De bästa resultaten uppstår när läraren medvetet kombinerar känsla och kognition, nutid och dåtid, individ och struktur – precis som TPACK-modellen (Technological Pedagogical Content Knowledge) beskriver. Genom en sådan integrerad ansats kan historieundervisningen inte bara göra det förflutna

levande, utan också hjälpa elever att förstå varför människor agerade som de gjorde – utan att döma dem efter dagens normer.

Mötet med en Förintelseöverlevandes berättelse kan göra historien mer levande och beröra eleverna känslomässigt. Samtidigt visar forskningen att många elever har svårt att förstå berättelsen i dess historiska sammanhang. Det blir tydligt att starka känslor inte automatiskt leder till historisk förståelse. Utan tydlig kontextualisering riskerar eleverna att tolka historien utifrån dagens värderingar, vilket snarare skapar sympati än verklig historisk empati. Här blir lärarens roll avgörande – det räcker inte att visa autentiskt material. Läraren måste guida eleverna, förklara bakgrund, skapa sammanhang och ge tid för reflektion. Digitala primärkällor och metoder som Living History kan göra historien mer engagerande och hjälpa elever att förstå människor från det förflutna. Men deras effekt beror mycket på elevernas ålder, tidigare kunskaper och erfarenheter. Yngre elever eller de med begränsad historisk förståelse kan ha svårt att leva sig in i dåtidens villkor och tenderar att jämföra med sin egen tid. Detta visar att teknik och spännande material inte i sig skapar lärande – det är hur läraren planerar, förklarar och stöttar elevernas analys och reflektion som avgör om historisk empati kan uppstå.

Samtidigt finns frågor om hur väl metoder som Living History kan fungera i olika sammanhang. Även om Darmawan et al. (2025) visar positiva resultat i indonesiska klassrum, är det inte självklart att modellen fungerar likadant i svenska skolor eller andra kulturella kontexter. Modellen kräver dessutom resurser, tid och lärare som kan handleda eleverna på rätt sätt, vilket kan begränsa möjligheten att använda den fullt ut. Detta visar att utveckling av historisk empati är en komplex process. Det handlar inte bara om spännande berättelser eller digitala verktyg, utan om att hitta en balans mellan känsla och analys, där läraren aktivt stödjer eleverna och skapar utrymme för reflektion. För att historien verkligen ska bli levande och meningsfull måste eleverna få tid att förstå människor i det förflutna utifrån deras egna villkor, inte våra. Det öppnar också för fortsatt forskning om hur olika metoder kan anpassas till elever med olika erfarenheter och kunskaper, och hur digitala verktyg kan användas på ett sätt som verkligen stärker både engagemang och förståelse.

Vidare forskning

Vidare forskning kan ge resultat på flera olika frågor, bla så kan många av metoderna som är testade på utländska skolor testas på svenska elever i olika årskurser efter behov. Genom att driva egen forskning så kan man mäta långvariga effekter av denna typ av undervisning samt inom ramen av svensk historieundervisning då i tex artikeln om AR-korten skriven av Çakiroğlu, Aydin, Köroğlu och Ayvaz Kina (2024) så används turkisk historia som är relevant för turkisk historieundervisning. De presenterade metoderna är inte bundna till de historiska fall som studierna utgår från. En vidare forskning kan vara att applicera dessa metoder i olika historiska sammanhang för att pröva bredden som dessa didaktiska verktyg kan användas i.

Referenslista

Engren, J. (2024). Nu känns det lite verkligare när man har träffat en som varit med om det: Svenska elevers förståelser av en Förintelseöverlevandes berättelse. *Nordidactica: Journal of Humanities and Social Science Education*, 14(1), 30–44.

Nygren, T., Sandberg, K., & Vikström, L. (2014). Digitala primärkällor i historieundervisningen: En utmaning för elevers historiska tänkande och historiska empati. *Nordidactica: Journal of Humanities and Social Science Education*, (2), 209–232.

Çakiroğlu, Ü., Aydın, M., Koroğlu, Y., & Ayvaz Kina, M. (2024). Looking past seeing present: Teaching historical empathy skills via augmented reality. *Interactive Learning Environments*, 32(7), 3364–3376.

Kisida, B., Goodwin, L., & Bowen, D. H. (2020). Teaching history through theater: The effects of arts integration on students' knowledge and attitudes. *AERA Open*, 6(1), 1–11.

Harris, L. M., Kidd, T. V., Rodriguez-Fransen, B., & Thompson, V. E. (2025). Teacher candidates' perceptions of individual and collective virtual reality experiences for teaching history. *The History Teacher*, 58(1), 1–22.

Marovah, T., & Ncube, H. (2024). The pedagogical value of museums in the teaching and learning of secondary school history: A historical thinking perspective. *The Social Studies*, 115(2), 81–91.

Wawan Darmawan¹ , Yani Kusmarni² , Dimas Aldi Pangestu³ & Dina Siti Logayah
Developing Living History Model Assisted by Digital History Textbooks in History Learning to Improve Students' Historical Empathy 344-371

Lund University Press. (22 juni 2020). Peer review. Lunds Universitet.